

Ese de dóue ori in septemana:
Joi-a si Dominec'a.

Pretiuulu de prenumeratiune:

pre annu intregu . . . 6 fl. v. a.
„ diumetate de annu . . . 3 fl. v. a.
„ patrarin de annu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre annu intregu . . . 9 fl. v. a.
„ diumetate de annu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina“ in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) taes'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl., éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuulu publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

 Dd. prenumeratori, cari nu capeta cutare numeru, ii rogâmu se reclame indata spre a li se spedá. Domniloru prenumeratori noi, li potemu serví cu esemplarie complete incependu de la nr. 1.

Teologi cu clase, séu fora?

Articululu din. nr. 2. alu „Luminei“, referitoriu la primirea teologiloru, au ajunsu dejá multe discussiuni publice. Firesce cà si in meritulu acest'a se ivira: „quot capita, tot sensus.“

Vreu sè vorbescu si io la cestiunea acést'a, càci nu este de interesu numai pentru unu momentu, ci pentru viéti'a clerului.

Ni este cunoscutu, cà parerea prima fuse, ca decisiunea sinodului eparchiale sè se modifice. Dar ce vom representá prin acést'a in antea lumei moderne, de càtu: *slabitune multa si neincredere in noi insine*, si cà éra si anu voi se mergemu inderetru, unde am fostu cu 20-30 de ani, candu spre scaderea natiunei nóstre se imbuldiau aspirantii la teologi'a din Aradu càta frundia si iérba! candu pe stratele Aradului asceptau septemane intregi sentintiele de primire: in ismene si cu traicutiele pe spate, si dupa ce acestea li se spuneau: o luau alungulu càtra mamulari (negotiatorasi) si numai de càtu prin câte-va tiundre, cum le numiau, se straformau. Astfelu éra apoi „alesii prin sórte!“ Astfelu se compunea institutul nostru teologicu din Aradu! Toti o scimu acést'a, si de asie ceva se nù ne ferimu?!

Intr'adeveru! dureróse au fostu faptele trecutului: se multumimu Domnului, cà am scapatu de densele, dar se nu le repetimu fara de lipsa in dí'a de astadi sub ochii acelor teneri, cari intr'acést'a ar vedé numai o satira pentru chiamarea careia se dedica cu atâta amóre.

Pana a nu se aduce asemene decisiune durerósa, credemu cà suntemu in drepta: „a ne vaierá, noi cei ce sentimu dorere.“

Unu poporu, numai astfelu va se devina cultivitu, déca va avé preoti culti. Despre acést'a ne convingu singuratecele comune. In acea comuna, unde preotimea este culta, si poporulu este mai aventatu in cultura; in stare materiala si moralitate; éra unde preotimea e neculta — si poporulu este mai necultu, mai seracu si mai desmoralisatu: càci preotulu se póte considerá si de oglind'a poporului seu, et vice versa. Biseric'a cu totu dreptulu póte pretinde de la preotu se fia oglinda frumósa.

Avendu dara oficiulu preotiescu astfelu de detorintie, cea d'anteia conditiune i se póte impune ca *mai nainte de ce ar invetiá pre altii, pre elu insusi se se iee sub examinare stricta*; càci numai schintéu'a póte se produca focu; viéti'a — viétia; amórea — reciprocitate, cu unu cumentu numai celu ce are, póte se dee. Prin urmare si in institutul teologicu numai atari teneri sunt de a se primí, — cari promitu prin insusirile loru d'a propagá moralitatea si cultur'a, cari sunt capaci de sciintiele teologice, cari sunt *gimnasisti absoluti*. Ací póte fi cà se va incercá cineva se-mi replice cà si cei fora de clase potu fi capaci de carier'a preotiesca. Nu me indoiescu, cà sunt si esceptiuni dela regula; ar fi in sa durerosu, déca noi chiar esceptiunile le-am luá de regula, si am crede prin urmare: cà deschilinitu cei fara de clase potu fi buni preoti. Déca acést'a s'ar esecutá apoi in tóte consecintiele ei, am ajunge se spargemu scólele, pentrucá, vedi bine, cei fara de scóle sunt geniali.

Déca e se avemu preoti neculti, nu ni mai trebuescu legi si statutu organicu, càci ei nu-lu vor intielege.

FOISIÓRA.

Parere asupr'a cartii: „Metodul pertractarei Legendariului I. (Abecedariului) de Stefanu Popu.“

(Voindu mai cu de o meruntulu a ni dá parerea asupra acestei carti, am provocatu pre unu veteranu in faculu acest'a si in limba a ni impartesi parerea sa, in interesulu cartii, si alu invetiatoriloru respective invetiamentului. — Acelu veteranu laudandu cuprinsulu cartii si animandu pre invetiatori a si-o procurá si studiá, afla si unele sminte, — usioru de indreptatu, — dara cu o cale se immite a descoperi si unele sminte ortografice si limbicte sustienute si imitate de multi. Deci primiramu, si tipariramu acésta parere asiá precum e scrisa, adeca fara *u* la articli, éra cu *u* numai la numele declinabile nearticulate, tare sustienuendu elu acésta scriintia a fi fórte instructiva pentru a cunósce de locu numele nearticulate in *u* si articulate fara *u* prin ortografia, incungiuandu multimea de *u* finalu, prin ce ortografie se dá o facia pré strigatória, éra fara atâta: *u*, devine scriinti'a mai neteda, si ca se nu se dica, cà multu *u-lu-l-mu*. — Apoi cine scie nu va fi aplecata posteritatea a acceptá asta distingere importanta pentru ortografia. — Scrutatiunea in ortografia, pana limb'a e viua, — este a ni remané libera, si nime n'are dreptu a o impede-

cá. Mare castigu pentru invetiarea limbei jace si intru aceea, a cunósce de locu in scriintia ce este nearticulatu si ce e articulatu. *Redact.*)

Autorul cu petrunere logica a insiratu pe scurtu, dar bine tóte fazele si menuntisiele intr'o ordine naturala, ce trebe se percursa invetiatoriul la instruirea intuitiva cu pruncii. — A aretatu calea, cum are invetiatoriul a desteptá in prunci facultatea intuitiva si cugetatória, memori'a si fantasi'a spre a-i aduce in stare de a *privi, cugetá si vorbi*, ce ne'ntreuptu continuandu dupa unu metodu firescu trece la invetiarea *scriptologiei*, adeca deodata la invetiarea scrierii si cetirei nu numai mecanicesce, ci ne'ncetatu tredindu in mintea loru facultate de a se folosi pruncii de cele invetiate prin intuitiune, a se folosi in viéti'a loru practica-sociala de cele invetiate prin ajutoriu scrierii, cetirei si calcularii.

Ca invetiatorii mai slabuti, au cei ce n'avura ocaziune a se pregati de invetiari in atare institutu pedagogicu, se póta mai usioru cuprinde si petrunde intielesul acestei carti, ar fi de doritu, ca de dupa acést'a pregatindu-se si unii si altii dintre cei mai destepti, in conferintiele invetiatoresci, ce se tienu din anu in anu, se arete practicesce si altor'a mai slabuti, cum este se fia manuata si intrebuintata acésta carte, ca si acestia cetind'o apoi, singuri inca se o póta dejudecá, si intru propunere de dupa ea se se póta essercitá, prin ce din timpu in timpu totu la mai mare desteritate si perfectiune vor ajunge. Acel'a, care a luat pre sine sarcin'a invetiatorésca, are a-si aduná tóte midilócele spre a ajunge la scopul doritu, care este a nu fi numai invetia-

Déca inse sinódele nóstre au datu poporului unu statutu, sunt deobligate moralmente se li dee acum si preoti de aceia, cari ilu intielegu, sciu si potu se-lu essecute. —

Josifu J. Ardelénu candidatu la pr eotia-

Justificare.

Cetimu in „Albin'a“ din 1/13 octobree a. c. urmátóriele:

(„La alegerea de episcopi si presbiteri in biserica orientala-crestina.) In foisior'a unui mai recente nru (8) alu Luminei din Aradu, invetiatiulu nostru dnu protopopu Meletiu Dregheciu, publica unu articlu, intru carele pe temeulu mai multoru canóne citate, se nisuesce a areta cá: *procedur'a canonica la noi, din timpurile cele mai vechi si pana in cele mai nóue — a fost, ca pre eppu sè-lu aléga sinodulu episcopescu, si metropolitulu sè-lu intáresca, éra pre preoti sè-ii aléga presbiterii.* — Nu potemu avé nemic'a in contra párerii acesteia; am cetit'o si am audit'o de la mai multi barbati nuoi si vechi ai bisericeii. Numai un'a nu ni se impare oportunu, ca astadi, in timpulu *reactiunei generale*, sè se publice intr'o fóia bisericesca, ce este espresu destinata pentru aperarea constitutiunei nóstre bisericesci — acea opiniune, fora nici o reserva si reflexiune. Déca dlu protopopu alu Temisiorii a aflu de bine, a ignorá totalmente *datele si argumintele contrarie*, cari sunt fórté multe si fórté momentóse, — *foi'a bisericesca*, chiamata a aperá constitutiunea nóstra, asemenea contraria, trebuiá mácar atát'a sè constatedie, pentru d'a preveni amagirea crestiniloru, cá — cele aduse de dlu protopopu Dregheciu — mai au sí alta splicatiune si alta aplicare in trecut, ce nu tocmai ni le aréta in contrasu cu legea, cu constitutiunea nóstra. Ocupatiunile nóstre in presinte nu ne iérta, a ne apucá sè adunámu si sè aretámu publiculu nostru *datele si argumintele contrarie*, esplicatiunile si ilustratiunile canóneloru prin casuri concrete, prin cari se póte dovédi chiar ca lumin'a sórelui cá, constitutiunea nóstra este tocmai in adeveratulu spiritu alu canóneloru, numai cátu regulata in esscutare — dupa recerintiele timpului modernu. Si pana candu inse prin noi séu prin altu-cineva, mai competente de cátu noi, se va suplini acésta necesitate, si se va constata adeverat'a natura si adeverat'a legatura a canóneloru d'asta calitate, — noi ni anuniámu rezervele nóstre *facia de alegatiunile si deductiunile unilaterali ale multu stimatulu protopopu Dregheciu.* —

Pana aci „Albin'a“, care nu afla cu cale cumca „Lumin'a“ a publicatu fora reserva si fora reflexiune disertatiunea parintelii Dregheciu. Am avutu inse motivele nóstre, si a nume:

Déca noi am face reflexiuni tuturoru corespundintiloru si tuturoru colaboratoriloru nostri, nu e cine se ni garanteze cá loru nu li s'ar uri de atát'a dascalitura prin notiiele redactionali, si cá apoi nu ne-ar parasí, de am ajunge noi singuri se discutemu tóte, si astu-feliu ar urmá nisce discussiuni póte unilaterali ce nu e intru interesulu causei.

Chiar déca nu ne ar parasí, si chiar déca ni-ar recunóscce poterea autoritativa de a-i inuerrumpe necontentitu prin notitie, totu-si acést'a ar remané unu slabu testimoniu despre gravitatea nepartialitatea si tolerantia nóstra *facia cu parerile altor'a. Celu*

toriu cu numele, ci a totu invetiá si ceti si singuru, cáci numai atunci va fi in stare a turná invetiaturi in mintea pruncilor candu elu insusi va avé destule cunoscentie recerute unui invetiatoriu. Lenea dara trebe desbracata si scuturata ca pulbera de pe haine, — intipuirea la multi de a nu voi mai departe a se perfectená, cá sciu destule, trebe delaturata.

Invetiatorii dara din acésta carte se potu pré bine pregati in Metodulu scriptologiei, convingendu-se despre aceea cum trebe se fie scól'a, ca pruncii se traga folosu din cele invetiate, si se-i traga inim'a si dupa incheierea cursulu scolasticu a nu lasá uitarii scrierea, cetirea si calcularea, de cari omul in viét'i'a sa are mare trebuintia. Tóta desteptarea locuitoriloru intr'o comuna, in cátu ambla séu au amblatu ca prunci la scóla, aterna dela invetiatiului istetiu si diliginte, precum prosti'a si intuneçarea lucuitoriloru mare parte se atribue invetiatoriloru leniosi, pucinu pregatiti, si dedati a amblá dupa alte trebi de multe ori degradatorie de demnitatea invetiatoréscá, ba si omenéscá, decátu a se ingrigi de perfectiunea sa, si de scóla, precum se recere. — Asemenea invetiatiului, déca preotul, déca antisti'a si alti fruntasi ai comunei i intindu mana de ajutoriu spre inaintarea invetiatiului, are grea respundere inaintea lui Ddieu, si a ómenilor déca nu-si implinesce detorint'a, deci mai bine se paraséscá asta nobila si conscientiósá cariera, de cátu se stórca plat'a cea scumpa fara a fi demnu de ea. — Unde inse lenea, necapacitatea si negrigea invetiatiului de scóla este pestrecuta cu vederea de preotu, ori preoti locali, antistia si alti fruntasi, ori sustienute

ce n'are paciinti'a se asculte p arerile altor'a, n'are apoi dreptulu ca se-si spuna parerea sa.

Déca am fi facutu reflexiuni, atunci „Albin'a“ n'ar fi avutu cauza ca se promita o disertatiune nóua de dreptu canonicu in contra parerii parintelii Dregheciu, atunci adeca natiunea ar fi remasu lipsita de productulu canonicu ce-i promite „Albin'a“. — Din procedur'a rea, nu se nasce ceva bine. Éra cumca noi am procesu bine, dovedesce promissiunea „Albinei“ cá are se ni se imbogatiéscá literatur'a dreptulu canonicu; — precum preste totu, in a nóstra modesta parere, nu este buna maniera ca prin note indata se inchidemu discussiunea, carea cine scie cátu de importanta, frumósá si salutaria are se urmeze, si cine scie cáti si cu ce lumini au se participe.

Cumca „Lumin'a“, prin publicarea amintitulu opu alui Dregheciu, ar fi luatu o atitudine contraria constitutiunei nóstre bisericesci, — se ni fie iertatu a negá, si éca pentru ce: Veri ce opu de dreptu canonicu va luá „Albin'a“ in consideratiune (numai nu fie dintre celea cari nu stau in stadiulu actualu alu literaturéi) se va convinge cumca dialect'a in cutare cauza bisericesca, si-are de recerintia prima: culegerea materialulu intregu canonicu, referitoriu la acea cauza, apoi urméza celea lalte dóue recerintie ale dialecticeii, si numai dupa ce s'au satisfacutu tuturoru recerintieloru, vine indreptarea de a face conchisiune. Parintele Dregheciu au facutu numai ceva pentru recerint'a prima; lasandu-si pre alta data séu altor'a a mai adauge pana se ajunga a face conchisiunea. Deci cum s'ar poté se fie comdemnatu, dsa séu noi, pana ce conchisiunea anca nu este?!

Ce se atinge de amagirea crestiniloru, déca i-am presupune atátu de creduli, am poté ajunge ca, de frica si téma, se nu discutamu nemica. La tóta intemplarea, candu ar fi periclu de amagiore, „Lumin'a“ nu va lipsi de la detorint'a oi.

Acum cá aretaramu motivele, pentru cari noi, — intru interesulu libertatei si alu folosulu discussiuniloru, si spre incuragiarea scrietoriloru cátu mai numerosi — ne felicitámu cá avemu nr. alu 11. fora se fimu fostu siliti a intrerumpe pre cineva, si pana candu numai se póte, ne retienemu de a face notitie, acum asceptámu cu placere judecat'a stimatei „Albine.“

Radmanesci, 26 Septembrie, 1872.

Intielegendu despre santirea edificiuulu scólei din comu'a Vizma, comitatulu Temisului, me presentaiu acolo la s. biserica, unde spre marea mea bucuria si mangaiare, aflaiu biserica desu indesata de poporu, si pre bravulu protoparinte districtualu Ionu Tieranu, carele ocupase scaunulu primu dela stran'a drépta- Trei preoti imbracati in ornamente bisericesci de serbatóre, celebrara s. liturgia. Pruncii de ambele sesse si mai alesu fetitiele, cantara ceremoniele pre cátu numai se póte de frumosu. — Rev. Dnu Prot., desí vechiu de dile; dara activu, energiosu, si neobositu in oficiulu seu, desí eramu mai multi invetiatorii si cantareti, totusi densulu cantá Irmosulu, Simbolulu Credintiei si Tatalu nostru, cu indatinatu-i versu melodiosu si placutu. La timpulu „pricesnei“ intorcendu-se ca'tra poporu: tienú una cuventare fórté patrundietoria si acomodata giurstariloru, despre luminarea poporulu nostru dreptu maritoriu, despre cercetarea bisericeii, tramitarea

de ei, acolo se sciti, cá prosti'a, beti'a, immoralitatea si datine rele sunt insusirile locuitorilor, copleindu-i seraci'a pana la perire.

Nu potemu a nu atinge totu-si din acésta carte si unele sminte ortografice, ba ici si colo si stilistice, cari invetiatorii pentru cuprinsulu cartii cel de laudatu, usioru le vor poté indreptá si singuri de si ar fi de doritu, ca o carte scolastica ce vine in mana unui invetiatoriu, dar mai vertosu in manele pruncilor, se fia scutita de sminte ortografice, ca nu acestia prin intuitiune — aflandu in alte cárti, altcum scrise unele cuvinte, se vina in confusiune si la indoie'la despre aceea, cá cutare cuventu intr'o carte se afla altcum scrisu, si in alt'a éra altcum, ba uneori in un'a si aceeasi carte la unu locu atare litera e schimbata cu alt'a, si nu e totu aceea, ce este la altu locu. — Interpuntiunile inca ar fi a nu se eslasá in asia locuri, unde se ceru a fi puse, ca si aceste se fia invetiate prin intuitiune.

Prescindemu dela acelu purismu etimologicu, unde dámu de cuvinte, la cari s'a repusu l, altcum, prin mai usióra eufonia si usul limbei, parasitu. — Acestu purismu ar fi a se amená — acum mai vertosu — pana la scólele mai innalte, pentru scólele elementarie ar fi mai cu scopu a scrie precum vorbesce poporul si sunt si pruncii de a casa dedati a vorbi, cá prin repunerea lui l pr. mangaliere, fusioru, fililor, cailor s. a. numai se ingreunéza cetirea, si pruncii se si indoiescu a invetiá se pronuncie asemenea cuvinte altcum, decum le audira pe a casa. — Avemu noi destula greutate cu: a e candu au sunetu obtusu si nasalu mai vertosu, déca n'au de asup'r'a pusu semnul obtusitatii si

tineretului la școlă, și cu unu cuventu de totu ce e bunu, moralu frumosu și folositoriu; prin ce au și meritatu onórea și recunoscintia tutururu celoru de fatia. La timpulu seu, Rev. Dnu. Prot. îmbracandu-se în ornamentele sale bisericesci, împreună cu preotii și cu totu poporulu, între bubuitulu tréscuriloru, și tragerea clopoteloru merseramu la edificiulu școléi; e unu edificiu frumosu și marețiu în astfelu de comuna, care intru adevéru face onóre locuitoriloru Vizmani. În localitatea de invetiamentu la méșa gătita Rev. Dnu. Prot. santi ap'a între cele mai frumóse ceremonii, și bubuitulu tréscuriloru și alu pusciloru, după santirea școléi, Rev. Dnu. Prot. tienù a dóu'a cuventare poporului despre însemnetatea școléi, și detorintiele parintiloru în privintia creșterii prunciloru, apoi multiemi ferbinte înaltiatulu Imperatu pentru parintesc'a bunetate și ingrigire ce au aretatu și aréta catra tóte popórele sale facia de luminarea și fericirea loru! la ce poporulu adunatu strigá de repetite ori: Se traiésca înaltiatulu Imperatu! După acést'a doi invetiacei alesi, pe rondu tienura dóue cuventari, un'a adresata Rev. Dnu Prot. în semnu de multiamita pentru ostanél'a sa; éra alt'a adresata Dlui preotu localu Procópiu Lelescu, și poporulu pentru ostanenele și spesele puse la radicarea edificiului școlaru. Ambele fusera primite din partea tuturor'a cu cea mai via placere. Urmá apoi cantarea intraita „Multi fericiti ani.“ Intornandu-ne cu totii la s. biserică, după finitulu s. liturgii, Domnulu preotu din locu, dede unu prandiu cuviintiosu, la care nu lipsira nici toaste, nici cantari natiunale și poporale, frumóse și acomodate.

După prandiu, locuitorii fruntasi ai comunei Vizma se adunara în corpore la Dnu preotu localu, și prin bravulu economu Dionisiu Novacu multiamira Rev. Dnu Prot. pentru ostanél'a, buvointia și meritele sale ce le-au facutu pre terenulu bisericii și alu școléi, și pentru suatulu parintescu. La ce Rev. Dnu Prot. respunse parintesce, multiamindu poporulu adunatu atât pentru onórea aretata, cât și pentru sacrificiulu la radicarea edificiului școlaru ect. ect. la care poporulu de mai multe ori respunse cu: Se traiésca! După acést'a se aduná multime de tinerime și mai alesu fete, și cantara sub conducerea bravului loru invetiatoriu Joachimu Boncea, unele piese natiunale și poporale atât de armoniosu, în câtu secerara placerea tuturor'a, și se facu o bucuria generala.

Cu acést'a apoi ne despartiramu între cele mai placute simțiri de bucuria pofindu totu din tóta anim'a atât Rev. Dnu. Prot. cât și unulu altuia multi fericiti ani.

Dee atotpotintele cerescu, la tóte comunele nóstre Romane acestu zelu și bunavointia de a-si edificá astfelu de școlé, spre creșterea tineretului, spre luminarea și fericirea natiunei.

Teodoru Stancu
docinte

Lipov'a în 27. septemvru 1872.

În nr. 95, alu „Fed.“ este o corespundintia anonimă datata din Aradu, în care se desonésta asesorulu consist. Petru Popoviciu, — numindu-lu „censalu alu consistoriului gr. or.

nasalitatii, destula greutate cu: *d, t, s* înainte de *i*, — greutati, cari nu se potu încungiurá déca *i* este totu deuna punctatu, pe *l* dieu, cá l'am poté încungiurá cu pruncii începatori.

Prescindemu și dela scrierea cuvintelor: *dein, prein*, de după cum sunt formate prin compunere, în care forma *asia* scrise nu numai este cu greu a invetiá pruncii începatori se le póta cu usiuretate ceti, ci acele facu greutate și adultilor, éra pentru poesia sunt impedecatórie. — Destul ar fi, déca invetiaceilor mai adulti candu au mai fundata cunoscintia despre limba și gramatica, se li se arete modrul compunerii loru, după cum chiaru se abatu și nu scriu puristii d. e. *carelui, carui* dela care, *carle*, nu *cinelui* ci: *cui*, nu: *habebam* ori *avebam*, ci: *aveam* s. a. t. asiadara contragerea multor cuvinte, éra nu latirea, întinderea loru în vorbire și scriere, se poftesce de geniul limbei nóstre. Dara *asia* e uneori capritiul, pe unii ne împinge într'o parte, pe alții în alt'a, și nu vremu a usiurá scriintia.

O rola minunata ca mai usioru intru pronunțare are sunetu *i* pentru limb'a nóstra *asia*, câtu multe cuvinte în latin'a cu *i* limb'a nóstra le-a schimbatu în *e* pr. *digitus, nitidus; degetu, netedu; ligo, legu; gabinus, gabenu*; dara sunt și abatori, pr. *limpidus, limpedu; tener, teneru*. — Și éra cari în latin'a au *e*, pentru limb'a nóstra acestu *e* se schimba în *i*, pr. *intendo, întindú; prehendo, prendo, prindú; prinsu; vendo, remane vendu, venda, se venda, vendiendu, vendutu*, în alte tempuri și persóne *e* trece în *i* vînde: s. a. prin multe locuri în totu locul *e* lat, în *i* rom. pr. vîndu s. a. *quæne, mene, tene, sene, neque, s'au*

din Aradu,“ — și acusanu-lu catra ven. consistoriu, respective sinodu eparhialu, cá dsa cu ocasiunea esameneloru de cualificatiune tienute în 16. și 17. augustu a. c. — prin siarlatanerii și apucature au insielatu pre invetiatorii, cari au fostu la esamenu, luandu dela ei sume de bani, sub condițiunea de a li mediloci testimonie bune etc.

Deci ca on. publicu se nu fie sedusu a crede acestoru barfele malitiose, cari tientédia numai la petarea onórei și caracterului numitulu d. invetiatoriu Popoviciu, subscrisulu, carele în acel'asi timpu am depusu numitulu esamenu, împreună cu mai multi frati colegi — Ve rogu dle redactoru ca în interesulu adevéruitulu se binevoiti a publicá acésta corespundintia în pretiuitulu diuariu „Lumina.“

D. invetiatoriu Popoviciu, posedo o parte considerabila din aparatele fisice, precum și o colectiune frumósa de felii-rite minerale din diferite tieri, — cari dsa tóte și le-a procuratu cu banii proprii — ce i servește spre onóre. — *Asia* subscrisulu cu alți doi colegi, voindu a vedé în pracsă frumós'a colectiune de minerale, am mersu la d. Popoviciu în di'a înainte de esamenu și l'am rogatu se ni le arete, ce densulu a și facutu din tóta anim'a descriindune și unele obiecte cu însemnetatea loru, pentru care ostenéla, în semnu de multiemita i-am oferitu ceva remuneratiune, dar densulu n'a voitu se primésca de feliu acelu ofertu dicendu: cá face acést'a numai din buna vointia, fara de a acceptá ceva remuneratiune dela frati sei colegi.

Din acestea dara se póte cunósce onestitatea ce-lu caracterisédia pe d. Popoviciu, cáci déca a refusat densulu ceea ce i s'a oferitu în semnu de recunoscintia, cum s'ar fi potutu încumeté se insiele pre unii invetiatori și se ié dela ei sume de bani prin apucaturi și siarlatanerii, cum dice „Federatiunea“? Bine voiésca dara acei docenti, a aretá onor. publicu pre aceia, cari dicu cá la esamenu au datu sume de bani dlui Popoviciu și a documentá despre aceea, cáci la din contra, vor fi considerati, de nisce ómeni lasi și clevetitori, cari invidiédia caracterele superioare loru, cum este alu dlui Popoviciu.

CONSTANTINU CRETIUNU,
invetiatoriu.

VARIETATI.

= *Maestatea Sa, imperatulu* petrece, dimpreună cu famili'a, în Buda-Pesta.

= *In Spania* a eruptu érași o școlă, acum cu tendintie republicame.

= *Între Muntenegru și Turci* a s'a începutu unu resbelu. Șepteman'a trecuta muntenegrenii ocupara trei sate de la turci.

= „*Quod uni justum, alteri aequum*“, este o massima a jurisprudentiei, care în Franci'a se aplica astu-feliu, cá pe candu principiloru din cas'a burbona și orleana li este permisu a petrece pe teritoriulu francescu, pre atunci pe principele Napoleone, carele venise și elu în patri'a sa, l'înineca organele politiei francesci ilu escortara catra fruntariile Suițierei.

schimbatu în: *cine, mine, tine, sine, nice*, ba chiaru nici (mai pucinu cu o silaba), pentru cá i este unu sunetu mai usioru { de câtu *e*, de aceea se și diumetatesce, ba chiar se aude din *i* numai a patr'a, a opt'a, dóra și a siespreddieca parte ca în musica unele tonuri, pana în fine nici nu se aude, pr. lei (*i* diumetate *j* lat) *luminii, radecinii* (*i* în fine mai pucinu), *membrii, lotrii*, dela membrul, lotrul cu *i* finalu chiar neaudibilu, dara dela: *lotria, lotrii, domnia, domni* cu *i* finalu diumetatitu. — Chiaru *asia* e și cu *u*.

Suntem dara de parerea a se scrie, *cine, mine, tine, sine, nice* ori mai scurtatu: *nici*, prins, nu *prensu*, cáci *i* în tóta întemplantarea după valórea sa e o litera mai usióra de câtu *e*, de aceea a și adoptat'o limb'a nóstra; destulu e déca scimu cá sunt compuse din: *ce, me, te, se, ne*, cu *e* schimbatu în *i* pentru usiuretate. —

Și déca *i* în limb'a latina nu totu deuna la noi se schimba în *e*, *asia* se nu scriemu: *stensu*, ci stinsu dela *exstinguo, stingu*, nu *arepi*, lat. *alipes* dela *ala et pes*, ca *aripatu* la *pitioare aripi*, — autorul se abatu dela acést'a scriindu: *nisiésca* pentru *nesuiésca* dela lat. *netor, nisus, nisum*; atunci se nu ne mirámu, déca aflámu la unii: *vidomu, videti, vinimu, viniti, tineru*, pentru *vedemu, vedeti teneru*, s. a.

Va urmá.

= *In diet'a ungeresca* se debate adres'a. Deputatii romani Bonciu si Cosma, au propusu unu micu emendamentu si au cadu. Despre reforme economice si finantiare, ce ne-ar interesá pre noi, adres'a tace.

× *La o statistica de scóle* lucra ministeriulu reg. ung., avendu de cugetu s'o astérna dietei. Se vestesce cá va fi unu opu fórte voluminosu, si cá va se contiena si monumintele istorice a caror'a pastrare este intru interesulu tierii si alu sciintiei.

= *Ovreesce*. Unulu dintre cele mai mari díarie ale nemtiloru din Vien'a este „Tages-Pressé.“ In nrlu seu din 9. octobree, in trei articli de fondu dupa olalta, aduce citatiuni din Testamentulu vechiu si din Talmud, la cari se provóca casi la autoritate. Bi-etii nemti, adi mane nu-si vor mai intielege literatur'a lor, déca nu vor inyetiá Talmudulu. Vor cautá se invetie Talmudulu, nu de dragulu ovreiloru, ci de necesitate literaria nemtiésca. — Avemu se insemnamu, cá totu in acelu nru, provóca si la istori'a bisericeii crestine dar numai pentru a-si bate jocu de preotii rom. catolici din seclulu alu 15. si pentru ca se numésca de „asini“ pre cei ce astadi se intrunescu in casinele catolice.

= *O cuventare epocala*, s'a rostitu in diet'a ungeresca, de Ioane Gozmani, deputatulu romaniloru de pe Crisiulu rapede. Acest'a, dupa multe digressiuni, si-a sfarsitu cuventarea cu aceea, cá densulu are dóue natiunalitati, adeca pre langa cea romana mai are si „natiionalitatea magiara, pre carea Ddiu s'o traésca. Sér'a buna.“ — DSa face epóca retorica intr'atát'a, in cátu pana acum'a in diet'a ungeresca nu erá datina a se toastá neci pentru individi nici pentru cutare natiune.

= *Politecniculu din Vien'a*, in anulu scolaru 187 $\frac{1}{2}$ au avutu 857 de scolari, dintre cari 632 au frecuentatu scól'a de geometri, 42 cea de architecti, 78 cea de machine, 61 au fostu in scól'a chemica-technica, 34 scól'a generala (de candidati la profesura.)

= *Bugetulu Ungariei pre anulu 1873* este astu-feliu:

Spese receru de totu	256. 950. 053 fl. v. a.
Venitele statului sunt de totu	234. 786. 581 fl. v. a.
Deci remane unu deficitu de	22. 163. 472 fl. v. a.

= *Proieptulu de lege despre universitatea sciintieloru din Clusiu* diet'a l'a primitu intregu si nemodificatu asia precum ilu publicaramu in unu nru trecut. Díariulu oficiale alu regimului aduse degiá denumirea profesoriloru la tóte facultatile. Sunt nume necunoscute, séu fórte putienu cunoscute si numai in cercuri anguste, dar nici unulu din sirulu scrietoriloru mai de Dómnne-dá. Nici unu romanu nu este numitu la acésta universitate ci numai unguri, nemti si slovaci, adunati de prin Posionu, Pesta, Siarospatacu si Clusiu. Catedr'a de limb'a si literatur'a romana, precum si catedr'a de dreptulu bisericescu orientalu, si cea de statistica, sunt neocupate.

= *Primulu volume din insemnat'a opera a Domnului Michailu Cogalnicénu; „Cronicele Romaniei“ séu „letopisitiele Moldo Romaniei“* au aparutu dilele acestea de sub tipariu. O asemene opera e unu evinémentu. Ea a fostu tiparita pentru prim'a óra acum doue-dieci de ani, si se retiparesce acum a doua óra, adaogita, inzestrata cu note, biografii si fac-simile, cuprindiendu mai multe cronice ne publicate inca, si ca adausu *tablele istorice ale Romaniei* de la 1766 pana la 11 Februarie 1866. Primulu tomu cuprinde aceste materii; „Prefacia. — Cúventu introductivu la Istori'a Nationala. De Michailu Cogalniceanu. — Carte pentru descalecatulu d'anteiu alu Moldovei. De Mirone Costinu. — Carte pentru descalecatulu d'anteiu alu Moldovei. De Nicolai Costinu. — Fragmentulu Croniceii atribuita lui Nicolaiu Milescu. — Domnii Moldovei (1354—1594). De Vorniculu Grigorie Urechia. — Letopisetulu Moldovei (1594—1662). De Logofetulu Mirone Costinu. — Apendice.“ Amu fi voitu se publicamu prefaci'a acestei editiuni, fórte interesanta din mai multe puncturi de vedere, dara lungimea sa si strimntulu spatiu alu jurnalului nostru ne-a opritu. Acést'a opera nu se recomenda. Ea e destulu de mare spre a se laudá prin numele autorului si prin ea singura. Totu ce putemu dice este, cá acel'a din romani, care nu va ave o in biblioteca, va fi lip-situ de unu tesauru preciosu. („Telegrafulu“ din Bucuresci).

CONCURSU.

Pentru vacant'a Parochia din *Selciv'a* — indiestrata cu emolumintele anuali: 30. jugere pamentu, birulu dela 120. case, si stola indatinata, pana in 14. Octovre a. c. candu se va tiené si alegerea.

Doritorii de a ocupá acést'a parochia sunt avisati recursurile lor, provédiute conformu Statutului organicu, si adre-sande catra Sinodulu parochialu, a le substerne Dlui protopresviteru tractualu alu Lipovei Ioanu Tieranu.

Selciv'a in 14. Septemvrie 1872. **Comitetulu parochialu.**

3—3 Cu scirea mea **Joanu Tieranu** m. p. Protop. Lipovei.

Cu tipariulu lui Stefanu Gyulai. — Proprietatea si editur'a diecesei aradane. — Redactoru respundietoriu **Georgiu Popa (Pop.)**

CONCURSU.

Devenindu vacanta parochi'a din *Soldubagiu* Cottu Bihorului protopresviteratulu Luncii, cu acést'a se escrie concursu pana 22. Octobree a. c. cal. vechiu. candu va fi si alegerea.

Emolumintele sunt: pamentu aratoriu de 8 cubule si unu lantiu de fenu, dela 80 case câte o vica de bucate, scólele indatinate, lemne pentru focu, casa parochiala cu dóa chilii, gradina pentru legume.

Doritorii a recurge la acésta parochia au a-si trimite recursurile sale instruate dupa statutulu organicu catra d. protopresviteru alu Luncii in Oradea-Mare. Datu in *Soldubagiu* 22. Septembrie 1872

Comitetulu parochialu

Cu contielegerea si invoirea mea: **Gavriilu Netyo**, protop. Luncii.

Concursu.

Pentru ocuparea postulu invetiatorescu la scól'a elementara gr: or: romana din comuu'a *Calucea*, se escrie concursu pana la 28. octobree st v. 1872. Emolumintele salariului anualu in bani: 126 fl v. a: 2 $\frac{1}{2}$ jugeru de fenetia, $\frac{3}{4}$ de gradina, 60 meti de grau, 80 pundi de sare, 100 pundi clisa, 25 pundi lumini, 3 orgii de lemne si 8 orgii de paie, precum si cortelu liberu.

Doritorii de a fi alesi sunt avisati a-si trimite recursurile lor instruite cu tóte documintele prescise de statutulu organicu subscrisului pana la terminulu susu fipsatu.

Timisiór'a in 27. Setemvrie 1872

In contielegere cu comitetulu paroch. **Nicolau Cosariu**, inspectoru cer. de scóle 1—3 vice-notariu comit.

CONCURSU

Mutandu-se invetiatoriulu *Georgiu Dirlea* din Zimbru, statiunea invetiatoresca de acolo a devenitu vacanta; deci pentru implerea acesteia se deschide concursu pana la 8 Octobree v. a. c. in care di se va face alegerea.

Emoluminte sunt: 160 floreni v. a. bani; 10 cubule de bucate, diumetate grâu, diumetate cucuruzu; 12° de lemne si cortelu liberu cu gradina de $\frac{1}{2}$ jugeru. Competitorii acestei statiuni au de a-si tramite supliciele provédiute cu prescisele documinte pana la prefiptulu terminu — la subscrisulu inspectoriu in Iosasielu. — Se poftesce ca celu alesu legalmente indata se-si ocupe postulu, ca asfeliu invetiamentulu se nu sufera scadere. — Zimbru la 20 Septembrie 1872.

3—3 **Comitetulu parochiale**
In contiesegere cu **Ioane Munténu** m. p. Inspec. cere de scóle

132/1872

Concursu.

Se deschide pentru ocuparea statiuniloru invetiatoresci din inspectoratulu Luncii:

1. Burzucu cu salariu anualu 60 fl. v. a. 30 cubule bucate, 4 orgii de lemne, 12 jugere de pamentu aratoriu si cortelu liberu.

2. Chiraleu 27 fl. v. a. 16 cubule bucate, 4 orgii de lemne 1 jugere de pamentu si cortelu liberu.

3. Chiribisiu 50 fl. v. a. 12 cubule bucate, 4 orgii de lemne, 2 jugere pamentu de fenatiu, cortelu liberu.

4. Chislazu 32 cubule de bucate, 10 jugere de pamentu.

5. Dernisior'a 30 fl. v. a. 12 cubule bucate, 10 jugere de pamentu, cortelu liberu.

6. Fancic'a 40 fl. v. a. 15 cubule bucate, 3 orgii de lemne, 5 jugere de pamentu si cortelu liberu.

7. Iteu 18 fl. 40 cr. v. a. 12 $\frac{1}{2}$ cubule bucate, 3 orgii de lemne, 5 jugere de pamentu, cortelu liberu.

8. Margine 20 fl. v. a. 8 cubele bucate, 3 orgii de lemne, 16 jugere de pamentu si cortelu liberu.

9. Saldobagiu 45 fl. v. a. 18 cubule bucate, 2 orgii de lemne, 2 jugere de pamentu.

10. Suiugu 40 fl. v. a. 22 cubule bucate, 5 orgii de lemne si cortelu liberu.

11. Voivozi 50 fl. v. a. 22 cubule bucate, cortelu liberu.

Doritorii de a ocupá vre un'a dintre statiunile acestea au a-si asterne recursurile adornate cu documintele prescise in statutulu organicu la subscrisulu pan' in 15. octobree a. c. in Oradea-Mare.

Oradea-Mare, 15. sept. 1872.

In contielegere cu comitetele parochiale **Petru Suciú**, inspectoru cerc. de scóle.